

УДК.343.131

DOI 10.37566/2707-6849-2019-3(28)-9

Надія ДРОЗДОВИЧ,
*науковий консультант відділу забезпечення роботи
секретаря та суддів судової палати управління
забезпечення роботи першої судової палати Касаційного
кримінального суду у складі Верховного Суду,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0002-0519-6909*

ПРОЦЕСУАЛЬНА АНАЛОГІЯ: САМОСТІЙНИЙ ПРИНЦИП КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ЕЛЕМЕНТ ЗАКОННОСТІ

Реформа кримінального процесу, що забезпечила його гуманізацію та утвердження сучасних європейських стандартів у цій сфері, систематизувала й закріпила засади кримінального судочинства в єдиному галузевому кодифікованому акті. У Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) 2012 року засадам кримінального провадження присвячена глава 2, яка об'єднала 23 статті, в яких визначено зміст кожної із них.

У сучасній історії української незалежної державності на законодавчому рівні серед засад кримінального провадження вперше унормовано інститут кримінальної процесуальної аналогії. Так, ст. 9 КПК України, присвячена принципу законності, містить положення про те, що у тих випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою його ст. 7.

Саме в такий спосіб, хоча й без введення у зміст закону категорії аналогії, законодавець визначив наявність у кримінальному провадженні такого інституту, і, як і будь-яка нова законодавча регламентація певної групи суспільних відносин, запровадження цих норм КПК України породжує ряд практичних і методологічних питань. Тому дана стаття присвячена визначенню місця інституту аналогії в КПК України 2012 року з огляду на застосовану юридичну техніку та системно-структурний аналіз засад кримінального провадження.

Передусім це пов'язано із відсутністю чіткого визначення, який саме вид аналогії законодавець передбачив у КПК України.

У доктрині кримінального процесу розрізняють аналогію права і аналогію закону. Аналогія закону – це специфічний спосіб прийняття юридично значущого рішення у разі прогалин у законодавстві, що стосується відповідного конкретного випадку, який передбачає застосування закону, яким регламентуються аналогічні чи подібні за змістом суспільні відносини. Аналогія права – це застосування щодо суспільних відносин, не регламентованих у правовому порядку безпосередньо, загальних принципів національного чи міжнародного права [1, с. 105].

Жоден із цих термінів у КПК України не використовується, однак зміст частини шостої ст. 9 Кодексу свідчить, що законодавець при регулюванні кримінальних процесуальних відносин прямо допускає аналогію права. Водночас таке твердження не означає відсутності аналогії закону чи заборони її застосування. За таких обставин для подальшого аналізу зазначеного інституту належить визначитися із тим, використання якої саме категорії аналогії найбільше відповідає змісту і духу кримінального процесуального закону.

Тривалий час позиція законодавця щодо застосування аналогії у сфері кримінального провадження залишалась і залишається доволі невизначеною (закон не містив ані дозволу на застосування аналогії, ані прямої заборони).

Так, КПК УРСР 1922 року у ст. 2 містив норму, що забороняла суду зупиняти розгляд справи у зв'язку з відсутністю, неповнотою, незрозумілістю або суперечністю законів, тим самим непрямо спонукаючи суд до застосування аналогії. Незважаючи на відсутність у КПК України 1960 року положень стосовно можливості застосування аналогії, а в чинному КПК України – наявність лише в загальному вигляді задекларованої можливості застосування аналогії під час здійснення кримінального провадження, питання щодо правомірності застосування про-

цесуальної аналогії вже давно позитивно вирішено більшістю учених у теорії та науці.

Як вказується в науково-практичних коментарях до КПК України, встановлюються правила застосування аналогії кримінального процесуального закону щодо правовідносин, які не врегульовані або неоднозначно врегульовані нормами Кодексу або іншими законами чи підзаконними актами [2, с. 46].

При цьому слід зазначити, що аналогія права у сфері кримінального провадження, на відміну від аналогії закону, не мала й не має великої кількості прихильників як така, що суперечить самій ідеї законності, адже однією з головних умов законності й обґрунтованості застосування норм кримінального процесуального права є точна відповідність норми її змісту і фактичним обставинам конкретного випадку, у зв'язку з яким норма права застосовується [3, с. 248].

Натомість одностайною є думка про те, що на відміну від кримінального законодавства, де аналогія закону чи права заборонена, у кримінальному провадженні вона можлива в силу різноманітного характеру діяльності й неможливості передбачити всі ситуації, що можуть виникнути під час провадження [4, с. 46; 5, с. 18].

Також варто звернути увагу й на те, що в судовій практиці мають місце як застосування аналогії права, так і застосування аналогії закону. Прикладом можуть слугувати правові висновки Касаційного кримінального суду Верховного Суду (далі – ККС ВС) щодо кола суб'єктів, які мають право на апеляційне оскарження окремих судових рішень. Вища судова інстанція в судових рішеннях неодноразово зазначила, що висновок про правозастосування норм ст. 7, частини шостої ст. 9, ст. 24 КПК України щодо права на оскарження судового рішення до суду вищого рівня міститься в постанові Верховного Суду України від 3 березня 2016 року в справі № 5-347 кс 15, прийнятій за результатами розгляду справи з підстави неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм права, передбачених КПК України, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень. Зокрема, у постанові зазначено, що відсутність «інших осіб» у вичерпному переліку суб'єктів оскарження, передбаченому ст. 394 КПК України, за умови, що судові рішення стосується їхніх прав, свобод та інтересів, не є перешкодою у доступі до правосуддя та зверненні до суду вищої інстанції, що передбачено частиною другою ст. 24 КПК України (постанова від 11 квітня 2019 року, справа № 357/3311/18) [6].

У такий спосіб має місце прояв аналогії права. Про цей же вид про-

цесуальної аналогії свідчать і правові висновки у кримінальних провадженнях, де ККС ВС підкреслив, що в апеляційному порядку можуть оскаржуватися ухвали слідчого судді у випадках, передбачених частиною третьою ст. 392 КПК України, оскільки такі рішення про надання дозволу на проведення позапланової перевірки не передбачені КПК України, тому відсутні і дозволи, і заборони щодо такого оскарження, у зв'язку із чим слід керуватися загальними засадами кримінального провадження (для прикладу: постанови від 19 березня 2019 року, справа № 686/20143/16-к) [7].

Така судова практика є узгодженою і сталою, скерована Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 23 травня 2018 року (справа № 243/6674/17-к) [8].

Поряд із цим судовій практиці касаційного суду притаманне застосування й аналогії закону. Так, у постанові ККС ВС від 12 грудня 2018 року (справа № 185/1021/18) визнано, що рішення слідчого судді про залишення без розгляду скарги заявника на бездіяльність посадових осіб прокуратури, що полягала у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного державного реєстру досудового розслідування (далі – ЄРДР), хоча безпосередньо й не передбачено кримінальним процесуальним законом, за своїми правовими наслідками є аналогічним наслідкам рішень про повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній, оскільки скарга не розглядається по суті.

За таких обставин, з урахуванням положень пунктів 1, 2, 17 частини першої ст. 7 КПК України в системному зв'язку з положеннями частини другої ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції під час вирішення питання про відкриття апеляційного провадження в даному випадку мав би виходити із того, що ухвала слідчого судді про залишення без розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора підлягає апеляційному оскарженню. Тому посилання суду апеляційної інстанції на положення частини четвертої ст. 399 КПК України при відмові у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою заявника у цьому кримінальному провадженні не можна визнати обґрунтованими з точки зору таких засад кримінального провадження, як верховенство права та законність [9].

Як підсумок у питанні щодо використання понять аналогії права чи закону зазначу, що доктринальні положення та судова практика доводять факт існування обох видів аналогії при здійсненні кримінального провадження незалежно від обраної законодавцем юридичної техніки.

За таких обставин для забезпечення єдності у використанні понять виправданим є використання категорії з більш широким змістом, яка охоплюватиме як термін «аналогія права», так і термін «аналогія закону», що буде запорукою коректного найменування даного інституту для наукових і практичних потреб. Таким компромісним варіантом загального змісту пропонується «процесуальна аналогія».

Слід зазначити, що інститут аналогії має давню історію, що пов'язується з історією становлення та розвитку системи права. Зазвичай гостра потреба в аналогії виникала в період ґрунтовної зміни в системі суспільних відносин внаслідок значних подій (війна, революція тощо), коли органи правозастосування вимушені вирішувати завдання та діяти в умовах ситуацій, не врегульованих законом. У період стабільності суспільних відносин, а відповідно і їх нормативного врегулювання, потреба в аналогії знижується, однак не зникає повністю.

Сучасний стан розвитку суспільних відносин та державності в Україні доводить це з переконливістю, а відтак поява процесуальної аналогії у змісті КПК України не є випадковою та яка також долучається до законодавчо визначених механізмів забезпечення ефективності права. При цьому важливим є питання про те, яке саме місце процесуальної аналогії в такому процесі. Враховуючи вперше законодавче закріплення цього інституту в кримінальному процесі, для з'ясування цього питання доречним буде використати буквально тлумачення кримінального процесуального закону та встановити системно-структурні зв'язки з іншими правовими нормами.

Попередньо вже згадувалося про те, що в чинному КПК України частина шоста ст. 9 пов'язана із принципом законності. Розкриваючи зміст засади законності, законодавець зобов'язує суд, слідчого суддю, прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого, інших службових осіб органів державної влади до неухильного додержання вимог кримінального процесуального закону (частина перша ст. 9 КПК України), водночас допускаючи застосування загальних засад кримінального провадження, коли положення КПК України не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження. То чи є таке положення, як закріплена в частині шостій ст. 9 КПК України процесуальна аналогія, самостійним принципом кримінального провадження, чи законодавцем вона розглядається як елемент принципу законності? Важливість з'ясування цього зумовлено визначенням місця процесуальної аналогії в механізмі регламентації кримінальних процесуальних відносин і способів та умов її використання,

особливо в тій сфері суспільних відносин, яка врегульована за принципом «дозволено тільки те, що передбачено законом».

З цією метою варто окреслити поняття принципів, зокрема кримінального провадження, та критерії їх виокремлення.

Принципам права загалом, як і кримінального процесуального права зокрема, приділяється достатньо багато уваги в навчальній і науковій літературі. У теорії, науці кримінального процесу ця проблематика незмінно висвітлюється у відповідних підрозділах підручників, навчальних посібників, присвячені їй і окремі монографічні дослідження як у контексті системи принципів кримінального процесу загалом, так і в розрізі дослідження окремих із них (зокрема, С. А. Альперта, А. В. Гриненка, Ю. М. Грошевого, А. Я. Дубинського, Т. М. Добровольської, П. М. Давидова, І. Л. Зінченко, Г. К. Кожевникова, А. В. Кочури, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, М. А. Маркуш, М. М. Михеєнка, В. В. Навроцької, В. Т. Нора, Д. А. Пешего, В. П. Попелюшка, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, В. П. Шибіка, М. Л. Якуба, О. Г. Яновської та ін.). У роботах цих та інших авторів засади (принципи) кримінального провадження доволі широко та різнобічно досліджені на різних етапах розвитку вітчизняної кримінальної процесуальної науки.

У кримінальному процесуальному законодавстві не закріплено визначення засад кримінального провадження, лише наведено їх перелік. Наукою до сьогодні одноставно не визначено сутності цих понять. Науковці ніяк не дійдуть згоди у співвідношенні термінів «засади» і «принципи». Більшість ототожнюють ці два поняття, оскільки їх лексичне значення є дуже близьким. Принцип – це основне вихідне положення наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку; спосіб створення або здійснення; переконання, норма, правило у житті і поведінці. Засада – основа, підґрунтя; вихідне головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки; спосіб, метод здійснення будь-якої діяльності [10].

Дійсно, більшість авторів вважають поняття «принципи» і «засади» тотожними, оскільки і засади, і принципи мають наскрізний характер і діють в усіх стадіях кримінального провадження [11, с. 18; 12, с. 23; 13, с. 35; 14, с. 31].

Наведене є важливим з огляду на те, що законодавець як у Конституції України (ст. 129), так і в КПК України (глава 2) використовує поняття «засади», яке, як уже з'ясовано, є тотожним доктринально використовуваному поняттю «принципи».

Сучасний кримінальний процесуальний закон не передбачає системи принципів кримінального провадження. У ст. 7 КПК України законодавець лише перелічує загальні засади (принципи) кримінального провадження.

Питання щодо їх класифікації також є доволі дискусійним у кримінальній процесуальній науці. Наразі немає однастайності щодо структури та елементів системи принципів кримінального провадження.

Прикладом класифікації засад (принципів) кримінального провадження можуть бути дослідження таких учених.

Л. М. Лобойко одним із критеріїв класифікації виділяє поширюваність принципів кримінального провадження на галузі права і визначає загальноправові принципи (ті, що діють у всіх галузях права), міжгалузеві (діють у кількох процесуальних галузях права) та галузеві (діють лише в межах кримінального провадження). Серед загальноправових принципів автор виділяє принцип законності, однак у галузевих принципах ані про особливості його реалізації, ані про аналогію права (закону) в його класифікації не йдеться [15, с. 45–99].

В. М. Тертишник пропонує відносити до системи принципів кримінального процесу такі засади, як: гарантованість доступу до правосуддя; презумпція добропорядності людини, забезпечення безпеки учасників кримінального процесу; незалежність слідчого; незалежність суддів; допустимість застосування примусових і запобіжних заходів лише в разі крайньої необхідності; пропорційності; заборона зловживання правами; допустимість розгляду справи тільки в межах пред'явленого обвинувачення; свобода оскарження процесуальних дій і рішень; документованість процесу; забезпечення встановлення об'єктивної істини; справедливості; реабілітація незаконно обвинувачених та осіб, щодо яких відбулося порушення їхніх прав [16, с. 19].

В. Я. Тацій класифікує загальні засади (принципи) кримінального провадження залежно від їх поширюваності стосовно галузей права на загальноправові, загальнопроцесуальні та кримінальні процесуальні. У жодній із груп не йдеться про аналогію права (закону) [17, с. 63].

Ю. П. Аленін, В. К. Волошина погоджуються, що систему принципів кримінального провадження становлять загальноправові, міжгалузеві, галузеві принципи кримінального провадження та принципи, які властиві досудовому та судовому провадженню. А також, окрім засад, передбачених ст. 7 КПК України, систему принципів вони доповнюють такими принципами, як всебічність, повнота та неупередженість дослідження обставин кримінального провадження, незалежність і недотор-

кандидатів суддів, здійснення правосуддя тільки судом [18, с. 86–89].

Аналіз цих досліджень засвідчує, що система засад (принципів) кримінального провадження не є вичерпним переліком і вона не обмежується виключно тими положеннями, які зазначені в КПК України; в юридичній літературі допускається розширене тлумачення їх переліку. Водночас показовим є те, що жоден із авторів не виокремлює процесуальну аналогію як самостійний принцип.

Якщо ж звернутися до критеріїв, які є підставою визнання окремих положень засадами (принципами) кримінального провадження, то загальновизнано, що для того, аби окреме правове положення могло вважатися принципом кримінального провадження, воно має відповідати низці пропонованих до принципів кримінального процесу вимог. Розглядаючи проблему критеріїв, О. П. Кучинська зазначає, що до них необхідно відносити такі вимоги, як соціальна зумовленість, нормативність, регулятивність, основоположність, системність, універсальність, непорушність [19, с. 52–56].

М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко вважають, що до критеріїв визначення конкретного положення принципу кримінального процесу варто віднести таку сукупність якостей:

1) це найбільш загальні, вихідні положення, ідеї, які мають фундаментальне значення для кримінального процесу і які визначають його спрямованість, побудову в цілому, форму і зміст стадій та інститутів;

2) принципи відображають панівні в даній державі політичні та правові ідеї, які стосуються завдань, способу формування і здійснення правосуддя у кримінальних справах;

3) вони мають бути закріплені в нормах права (окремих або декількох);

4) принципи повинні діяти на усіх або кількох стадіях кримінального процесу й обов'язково на його центральній стадії – стадії судового розгляду;

5) порушення якого-небудь принципу означає незаконність рішення у справі та обов'язкове його скасування [20, с. 29].

Цей підхід до визначення критеріїв принципів кримінального провадження є загальноприйнятим і використовується в дослідженнях із розробки загальних проблем принципів кримінального провадження та дослідженні окремих принципів кримінального провадження.

З наведеного очевидно, що на даний час немає підстав вважати процесуальну аналогію самостійною засадою (принципом) кримінального провадження ані з огляду на законодавчу техніку, ані з точки зору док-

тринальних досліджень. Та обставина, що положення частини шостої ст. 9 КПК України законодавець розмістив у змісті принципу законності, свідчить про те, що процесуальна аналогія є одним із способів досягнення та реалізації саме цього принципу, оскільки визначає порядок застосування процесуальних норм у разі прогалин чи правових колізій.

Таким чином, у підсумку варто зазначити, що, як відомо, ефективність права визначається трьома основними чинниками: якістю нормативного акта; відповідністю правореалізації та правозастосування; рівнем правосвідомості та правової культури [21, с. 93]. Норми кримінального процесуального права, що є охоронними за своїм змістом, містять значний, порівняно з іншими галузями права, ступінь державного примусу, у зв'язку з чим будь-який недолік у механізмі кримінального процесуального врегулювання спричиняє труднощі в правозастосовній діяльності та інші негативні наслідки. І саме процесуальну аналогію варто розглядати як спосіб подолання таких наслідків.

Перелік використаних джерел

1. *Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Укр. ецикл., 1998. Т. 1: А–Г. 672 с.*
2. *Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / відп. ред. С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків: Одіссей, 2013. 1104 с.*
3. *Бондар О. В. Поняття і значення застосування аналогії в кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2009. Вип. 21. С. 246–251.*
4. *Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.*
5. *Вовк І. В. Порядок застосування аналогії у кримінальному судочинстві України. Адвокат. 2010. № 5–11. С. 18–22.*
6. *Постанова Верховного Суду від 11 квітня 2019 року, справа № 357/3311/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81234850>.*
7. *Постанова Верховного Суду від 19 березня 2019 року справа № 686/20143/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80555776>.*
8. *Постанова Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 року, справа № 243/6674/17-к). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>*

Review/74475959.

9. Постанова Верховного Суду від 12 грудня 2018 року, справа № 185/1021/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78680663>.

10. Академічний тлумачний словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/prupeup/>.

11. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України: підручник. 4-е вид., переробл. і доповн. Київ: А.С.К., 2003. 1120 с.

12. Навроцька В. В. Засади диспозитивності та її реалізація в кримінальному процесі України: монографія. Львів: Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2010. 440 с.

13. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України: підручник. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Либідь, 1999. 536 с.

14. Назаров В. В., Омеляненко Г. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Атіка, 2007. 584 с.

15. Лобойко Л. М. Кримінальний процес України: підручник. Київ: Істина, 2014. 432 с.

16. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Київ: Алерта, 2014. 768 с.

17. Грошевий Ю. М., Тацій В. Я., Туманянц А. Р. та ін. Кримінальний процес: підручник / за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2013. 824 с.

18. Аленін Ю. П., Волошина В. К. Поняття та система принципів кримінального провадження. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред), Ю. П. Аленін та ін.; відп. за вип. В. М. Дрьомін; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса: Юрид. літ., 2014. С. 78–89.

19. Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 288 с.

20. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України: підручник. Київ: Либідь, 1992. 413 с.

21. Лейст О. Э. Сущность права. Проблемы теории и философии права. Москва: Зерцало-М, 2002. 288 с.

References

1. *Legal Encyclopedia: in 6 volumes / ed. : Yu. S. Shemshuchenko (ed.) And others. Kyiv: Ukr. Eycl., 1998. Volume 1: A–D. 672 p. [Ukr.]*
2. *Criminal Procedure Code of Ukraine: scientific and practical comment / answer. ed. S.V. Kivalov, S.M. Mishchenko, V. Yu. Zakharchenko. Kharkiv: Odyssey, 2013. 1104 p. [Ukr.]*
3. *Bondar O.V. The concept and significance of the use of analogy in criminal proceedings. Actual problems of improving the current legislation of Ukraine. 2009. No. 21. P. 246–251. [Ukr.]*
4. *The Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific-practical commentary / by the head. ed. V.G. Goncharenko, V.T. Nora, ME Shumila. Kyiv: Justinian, 2012. 1224 p. [Ukr.]*
5. *Vovk I.V. Order of application of analogy in criminal proceedings in Ukraine. Lawyer. 2010. № 5–11. P. 18–22. [Ukr.]*
6. *Order of the Supreme Court of 11 April 2019, Case No. 357/3311/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81234850>. [Ukr.]*
7. *Order of the Supreme Court of 19 March 2019 Case No. 686/20143/16-k. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80555776>. [Ukr.]*
8. *Order of the Grand Chamber of the Supreme Court of 23 May 2018, Case No. 243/6674/17-k). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74475959>. [Ukr.]*
9. *Order of the Supreme Court of 12 December 2018, Case No. 185/1021/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78680663>. [Ukr.]*
10. *Academic Interpretative Dictionary of the Ukrainian Language: : in 11 vol. / Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. Institute of Linguistics; in a row. IK Bilodid. Kiev: Scientific Opinion,, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/pryneyp/>. [Ukr.]*
11. *V.M. Tertyshnik Criminal Procedure Law of Ukraine: a textbook. 4th kind., Reworked. and additions Kyiv: ASKK, 2003. 1120 p. [Ukr.]*
12. *Navrotskaya V.V. Fundamentals of dispositiveness and its implementation in the criminal process of Ukraine: monograph. Lviv: Lviv State. un-t inside. cases, 2010. 440 p. [Ukr.]*
13. *Mikheyenko M. M., Nor V. T., Shibiko V. P. The criminal process of Ukraine: a textbook. 2nd kind., Reworked. and additions. Kyiv: Libid, 1999. 536 p. [Ukr.]*
14. *Nazarov V.V., Omelyanenko G. M. The criminal process of Ukraine:*

textbook. tool. 2nd kind., Reworked. and additions. Kyiv: Attica, 2007. 584 p. [Ukr.]

15. L.M. Loboiko *The criminal process of Ukraine: a textbook. Kyiv: Truth, 2014. 432 p. [Ukr.]*

16. V.M. Tertyshnik *Scientific and Practical Commentary on the Criminal Procedure Code of Ukraine. Kyiv: Allerta, 2014. 768 p. [Ukr.]*

17. Groshevy Yu. M., Tatsiy V. Ya., Tumanyants A. R. and others. *Criminal process: a textbook / in a row. V. Ya. Tatsia, Yu. M. Groshovyi, O. V. Kaplina, A. G. Shylo Kharkiv: Law, 2013. 824 p. [Ukr.]*

18. Alenin Yu. P., Voloshina V. K. *Concepts and system of principles of criminal proceedings. Scientific works of of National University of Odessa Law Academy: Coll. Odessa: Law. lit., 2014. P. 78–89. [Ukr.]*

19. Kuchinskaya O. P. *Principles of criminal proceedings in the mechanism of ensuring the rights of its participants: a monograph. Kyiv: Yurinkom Inter, 2013. 288 p. [Ukr.]*

20. Mikheyenko M. M., Nor V. T., Shibiko V. P. *The criminal process of Ukraine: a textbook. Kyiv: Libid, 1992. 413 p. [Ukr.]*

21. Leist O. E. *The essence of law. Problems of the theory and philosophy of law. Moscow: Mirror-M, 2002. 288 p. [Ukr.]*

ДРОЗДОВИЧ Н. Процесуальна аналогія: самостійний принцип кримінального провадження чи елемент законності.

Стаття присвячена дослідженню місця процесуальної аналогії в системі принципів кримінального провадження з огляду на законодавчо закріплені положення у частині шостій ст. 9 КПК України. Обґрунтовано використання терміна «процесуальна аналогія» як найбільш коректного та такого, що охоплює поняття «аналогія закону» та «аналогія права», оскільки, незважаючи на законодавчу конструкцію, доктринальні положення та судова практика констатують допустимість обох видів аналогії у вітчизняному кримінальному процесі. Зроблено висновок, що процесуальна аналогія не є самостійним принципом кримінального провадження, а є способом реалізації законності.

Ключові слова: аналогія права, аналогія закону, процесуальна аналогія, принципи кримінального провадження.

ДРОЗДОВИЧ Н. Процесуальна аналогія: самостійний принцип уголовного производства или элемент законности.

Статья посвящена исследованию места процессуальной аналогии в системе принципов уголовного производства в связи с законодательно закрепленными положениями части шестой ст. 9 УПК Украины. Обосновано использование термина «процесуальна аналогія» как наиболее корректного и такого, который охватывает понятия «аналогія права» и «аналогія закона», поскольку, несмотря на законодательную технику, доктринальные положения и судебная практика констатируют допустимость двух видов аналогии в отечественном уголовном процессе. Сделан вывод, что процесуальна аналогія не является самостоятельным принципом уголовного производства, а есть способом реализации законности.

Ключевые слова: аналогія права, аналогія закона, процесуальна аналогія, принципи уголовного производства.

DROZDOVYCH N. Procedural analogy: independent principle of criminal proceedings or the element of legality.

The article is devoted to the study of procedural analogy place in the system of criminal proceedings principles in connection with the statutory provisions of Part 6 of Art. 9 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. The historical aspect of the analogy institution normative consolidation in the domestic criminal process is given, which indicates that the institution of analogy in the norms of the Criminal Procedure Code has not been directly enshrined since the 1920s. At the same time, the science justified its necessity and admissibility in the criminal process; scientific results in this area are also given in the article. The existence of two types of analogy is stated: “analogies of right” and “analogies of law”, in connection with which the doctrinal provisions on the applicability of any of them in the modern criminal process are analyzed. The article also provides examples to use the institution of analogy in the judicial practice of the court of cassation. It has been established that despite the legislative technique, the doctrinal provisions and judicial practice state the admissibility of two types of analogy in the domestic criminal process. In this regard, the use of the term “procedural analogy” is justified as the most correct and such, which in its content covers the notion “analogy of the right” and the “analogy of the law”. Since the legal norms on procedural analogy are placed within

the framework of CPC article on the principle of legality, its relationship with the procedural analogy is determined. To this end, doctrinal statements about the concept of principles of criminal proceedings, author's positions on their classification as well as the criteria for their separate definition are given. Based on the above material, it was concluded that the procedural analogy is not an independent principle of criminal proceedings. The fact that the provisions of Part 6 of Art. 9 of the Criminal Procedure Code placed in the content of the principle of legality, suggests that the procedural analogy is one of the ways to achieve and implement this principle.

Key words: analogy of law, analogy of right, procedural analogy, general principles of criminal proceedings.